

Speech van commissaris van de koning René Paas, herdenking slachtoffers april-meistakingen 1943, Appèlbergen, 3 mei 2025

Niemand is zo aanwezig als degene die wordt gemist.

Als je iemand hebt verloren die je lief was, dan herken je deze uitspraak vast. Overal kom je degene die er niet meer is, nog tegen. In het kopje waar hij of zij uit dronk. In het bos waar je altijd samen wandelde. In een woord, gebaar of glimlach.

Maar bijna nergens zijn gemiste mensen zo aanwezig als hier, in Appèlbergen. Juist omdat lang onduidelijk was wat er is gebeurd met de mensen die we vandaag gedenken. Zij werden uit het niets neergeschoten. Onschuldig en willekeurig. Gedumpt in een massagraf op een, voor sommigen nog altijd, onbekende plek.

Misschien kunnen we zeggen: niemand is zo aanwezig als degene die wordt vermist. Want verdriet om een geliefde die niet wordt teruggevonden, kun je niet afsluiten.

Velen van u zijn nabestaanden van de mensen van wie de namen hier staan geschreven. U heeft ondervonden wat het doet met een gezin, een familie, een gemeenschap, als mensen zomaar verdwijnen. Zonder dat je afscheid kunt nemen. En soms zonder dat je weet waar zij gebleven zijn.

Allemaal heeft u uw eigen verhalen. Zoals Anneke van der Kooi zojuist het hare vertelde. Over drie zonen uit één gezin. Uitze, Jelle en Steven van der Wier. Een gebeurtenis die te ingrijpend was om erover te spreken. Wellicht zult u dat verdriet en die onmacht herkennen. Uw ouders, uw familie, of u zelf hebben moeten leren leven met pijn waarmee bijna niet te leven viel. Soms gesymboliseerd door een deur die nooit op slot mocht. Vanuit de vergeefse hoop dat die ander misschien toch nog zou terugkomen.

Daarom is het waardevol dat dit herdenkingsmonument in Appèlbergen er is. En dat we hier elk jaar de namen noemen van hen die in onschuld het leven lieten, als represaille voor de april-meistakingen in 1943. Daarmee staan we stil bij wat zij nog altijd voor ons betekenen. En bevestigen we hun bestaan. Zo blijven zij aanwezig in ons leven, in onze samenleving.

Dit jaar vieren we 80 jaar Bevrijding in ons land en in onze provincie. Dankbaar en blij zijn we, dat we in een vrij land leven.

Maar de pijn van de Tweede Wereldoorlog is voor sommigen nog altijd niet voorbij. En ook nu, terwijl wij hier staan, verwoesten oorlogen mensenlevens en neemt de dreiging in onze eigen omgeving toe.

Uitze, Jelle en Steven van der Wier.

Grietje Dekker, Egbert Thoma.

Andries Hartholt en zijn zonen Dirk, Albert en Hendrik.

Broer de Witte, Jan Postema.

En alle anderen van wie we de namen zo direct zullen horen.

Levenslustige mensen waren ze, net zoals u en jij en ik. Hun zinloze dood herinnert ons eraan dat vrijheid van levensbelang is. We zijn het aan hen, en aan alle andere slachtoffers van oorlog, verplicht om onze vrijheid te beschermen en te verdedigen. Om te staan voor onze rechtsstaat. Voor onze democratie. Voor vrije verkiezingen, en een samenleving waarin iedereen er mag zijn.

Laten we opkomen voor elkaar en ons sterk maken tegen degenen die onze vrijheid bedreigen. In de grote wereld, maar ook in ons eigen kleine leven. In ons dorp, op ons werk, op ons schoolplein. Laat rechtvaardigheid voorop staan, en níet het recht van de sterkste. Laat vrede ons doel zijn, en níet ruzie of verdeeldheid.

Vrijheid delen we samen. En vrede maken we samen.

Zodat mensen aanwezig blijven in ons leven, zónder dat we hen moeten missen.